

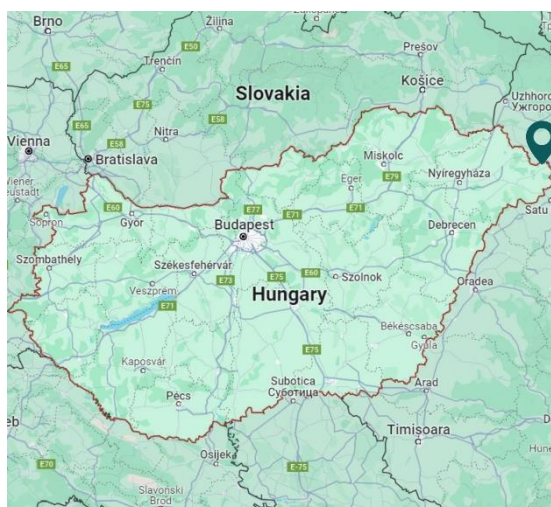
Tisza–Túr árapasztó tározó: Élőhely-helyreállítás és klímaalkalmazkodás

Alapadatok¹

- **Időtartam:** 2016. április – 2023. november
- **A projekt teljes költségvetése:** 35 milliárd forint (kb. 94 millió euró)
- **Finanszírozás:** Kohéziós Alapok, Környezetvédelmi és Energiahatékonysági Operatív Program

[A projekt weboldala](#)

A projekt áttekintése

A Tisza Magyarország leghosszabb folyója. Mellékfolyója, a Túr, a magyar–ukrán határ közelében, Északkelet-Magyarországon torkollik a Tiszába. A Tisza–Túr árapasztó tározó a Túr torkolata közelében helyezkedik el. A tározó egy nagy, természetes mélyedés, amelyet a tiszai árvizek a múltban rendszeresen elöntöttek.

A projekt hatásterülete 2686 hektár. Ebből a tározó nagyjából 1600 hektár, és változatos élőhelyeket foglal magába: szántóföldeket, réteket, legelőket, gyümölcsösöket, patakokat, csatornákat, halastavakat és több holtágat, melyeket gátak vesznek körül. A tározóban a mezőgazdasági tevékenységek miatt az év nagy részében nincs víztározás. Árvíz esetén azonban a folyóból víz irányítható a területre, csökkentve ezzel a

¹ Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Tisza–Túr tározó. (A megtekintés ideje: 2023. november 30.)

folyó gátjaira nehezedő nyomást. A tározó, valamint az árasztás és az apasztás szabályozott folyamata kettős célt szolgál: az árvizek és az aszályok megelőzését. Az árapasztó tározó projekt tervezése 2014-ben kezdődött, az építkezés 2022 októberében fejeződött be.

Az árapasztó tározót a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, a régió vízügyi hatósága üzemelteti, míg a projekt kivitelezője a Viziterv Environ Kft. vízügyi tervező cég volt.

A probléma feltárása

Az éghajlatváltozás miatt a térségben ma már 25-30 évente fordulnak elő szélsőséges árvizek. Bár még mindig ritkák, komoly veszélyt jelentenek a meglévő településekre. Ugyanakkor a talajvízszint süllyed, és az aszályok is egyre gyakoribbá válnak. Az elmúlt évszázadokban a gazdálkodóknak a lehető leggyorsabban el kellett vezetniük az eső- és árvíz többletet a mezőgazdasági területekről, hogy minél többet tudjanak termeszteni. Ma már sokkal inkább arra kell fókuszálniuk, hogyan tudják ezt a vizet hosszabb ideig visszatartani. Az új kockázatokra való felkészülés jegyében szükségessé vált egy újfajta szemlélet meghonosítása a környék vízgazdálkodásában, ami a jelen projektnek is célja.

A projekt megközelítése

Kétszáz évvel ezelőtt a folyó rendszeresen elöntötte a területet. Ma azonban a folyómeder mélyebben fut, így a víz a gravitáció segítségével nem éri el az árapasztó tározót. A megoldás különböző vízügyi műtárgyak megépítése és egy új vízgazdálkodási rendszer kialakítása lett. Ezek közé tartozik egy hatalmas árvízkapu, melynek nyitásával csökkenteni lehet a szélsőségesen magas vízszintet. Ilyenkor a víz az árapasztó tározóba ömlik. A rendszer további részei a vízleeresztő kapu, amely lehetővé teszi, hogy a felesleges víz elhagyja a tározót, valamint az egészet körülölelő gátak.

A csatornák és zsilipek fontos szerepet kaptak a vízgazdálkodási rendszerben, különösen környezetvédelmi szempontból, mivel maximalizálják a víz visszatartást a tározóban. Annak érdekében, hogy száraz időszakokban is biztosítva legyen a csatornák vízellátása, két szivattyút telepítettek, amelyek teljes kapacitása 1,1 köbméter (m³) másodpercenként. Ezek a szivattyúk hozzájárulnak ahhoz, hogy a száraz időszakokban a területeket a szükséges mennyiségű vízzel lássák el. A szivattyúk kizárólag napenergiával működnek, amit a közelben elhelyezett napelemeknek szolgáltatnak.

Ez a rendszer a szabályozott elárasztás révén lehetővé teszi a talaj vízzel való feltöltését, egyben a természetes ökológiai folyamatokat utánozza, és fenntarthatóbb gazdálkodási gyakorlatokat ösztönöz.

A projekt 2023-ban kezdődő második fázisában az infrastruktúra egy fenntartható tájgazdálkodási stratégia részeként kerül majd használatba, lehetővé téve, hogy a földeken elegendő hely álljon rendelkezésre a víz visszatartásra. E törekvések sikere azonban a térség gazdálkodóinak és más érdekelt feleknek (lakosoknak, helyi civil szervezeteknek és önkormányzatoknak) az aktív részvételétől, konszenzusától és együttműködésétől függ.

Eredmények

A projekt általános eredményeiről és hasznáról a következő árvíz után lehet majd részletesen beszámolni, amikor a beavatkozásokban rejlő minden lehetőség megmutatkozik. A várakozások azonban magasak, különösen a Natura 2000 élőhelyek és fajok, valamint a mezőgazdasági gyakorlatok javulása tekintetében:

- Az árapasztó tározóban ecsetpázsitos Natura 2000 gyepterületek találhatóak. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság arra számít, hogy amint a fűfélék magasra nőnek, újra megjelenik a fokozottan védett haris (*Crex crex*).
- A megbízható vízellátás várhatóan javítja a cserjések ökológiai állapotát is, amelyek fontos élőhelyet biztosítanak a Natura 2000-es sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) számára.
- A projekt végrehajtásában részt vevők azt tervezik, hogy tapasztalataikat megosztják az Agrárminisztériummal a Közös Agrárpolitika (KAP) Stratégiai Tervének továbbfejlesztése céljából abban a reményben, hogy a jövőben egy integrált és holisztikus tájgazdálkodási szemlélet válik általánosabbá.

A Natura 2000-es Haláborszegi-holtágban néhány pozitív hatás már 2022 őszén megfigyelhető volt. A tó területe állami tulajdonban van, vagyongazdálkodója a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság. Az elmúlt években a tavat súlyosan érintették a klímaváltozás hatásai, elindult egy természetvédelmi szempontból káros szukcessziós folyamat. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és a Vízterv Environ Kft. a helyreállítási erőfeszítés részeként közösen kidolgozta a tó vízpótló rendszerét. Így megkezdődhetett a Tiszából a vízpótlás, ami hosszú évek után lehetővé tette a kétéltűek, hüllők, gémek, kócsagok, jégmadarak és vidrák visszatérését a tóba.

Példamutatás

Sok magyarországi térségben – így Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében is – csökken a népesség, egyben csökken az érdeklődés a gazdálkodás iránt. A gazdálkodók más megélhetés után néznek, mert a szakmával járó stressz egyre megterhelőbb. A földek vízellátásának biztosítása jelentős kockázatcsökkentés, megvédi a terméshozamot az aszálytól, és levesz egy terhet a gazdák válláról.

Az alulról építkező program különleges szakmai, emberi és szociális készségeket, érzékeny kommunikációt, tiszteletet, empátiát és természetesen időt igényel. Az egyik helyi szervezet, az E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület erőfeszítéseinek köszönhetően a részvételi megközelítés kezdi meghozni gyümölcsét. Az egyesület rendszeres találkozókat tart a gazdákkal, hogy elősegítse az együttműködést, és segítsen nekik közös döntéseket hozni a fontos intézkedésekről, például arról, hogy mikor és milyen mélységben áraszák el a földjeiket. Megfelelő végrehajtás esetén ez a megközelítés jelentős pozitív hatással lehet a biodiverzitásra, és támogathatja a tározó és a környező terület ökoszisztémáját. Ez a megközelítés más területeken is alkalmazható, ahol a természet, a biodiverzitás és a helyi közösség közötti érzékeny egyensúlyra van szükség.

Az aszályhoz és az árvizekhez való alkalmazkodás földhasználati változtatásokat igényel, ami viszont konfliktusokhoz vezethet. A projekt megismételhetősége a résztvevők együttműködési és konfliktuskezelési képességétől függ, továbbá hatással vannak rá a jogszabályok és a pénzügyi támogatások.

További információk:

Ujj Zsuzsanna

MTVSZ – Föld Barátai Magyarország

ujj.zsuzsanna@mtvsz.hu

Eredeti szöveg és további esettanulmányok: bankwatch.org/supporting-biodiversity#ledbynature